

Konstytucja 3 maja

Właśc. Ustawa Rządowa z dnia 3 maja

Kopia Konstytucji 3 maja
eksponowana w Sali
Senatorskiej.

Uchwalona 3 maja 1791 roku ustawa regulująca ustrój prawny monarchii dziedzicznej Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Powszechnie przyjmuje się, że Konstytucja 3 maja była pierwszą w Europie i drugą na świecie (po konstytucji amerykańskiej z 1787 r.) spisana konstytucją.

Komu ją zawdzięczamy?

Konstytucję 3 maja opracowali członkowie Komisji Konstytucyjnej – marszałek Sejmu i przewodniczący Stanisław Małachowski, Hugo Kołłątaj, Ignacy i Stanisław Kostka Potocki oraz Andrzej Zamoyski – przy wsparciu króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, a jej projekt, wypracowany w 1790-1791 r., został przyjęty i podpisany 3 maja 1791 r. po intensywnych debatach w Sejmie, wprowadzając trójpodział władzy, zniesienie liberum veto oraz pierwsze nowoczesne zasady obywatelskiego państwa.

Jan Matejko,
Konstytucja 3 Maja
1791 roku, 1891

Znaczenie konstytucji 3 maja dla Polski

Kazimierz Wojniakowski,
Uchwalenie Konstytucji 3 maja,
1806

Konstytucja przyznała władzę narodowi, aczkolwiek trudności budzi zdefiniowanie tego podmiotu. Ustrojodawcy zabrakło konsekwencji, przemyślanej koncepcji i ostatecznie nie był w stanie klarownie zdefiniować narodu, mimo iż często się do niego odwoływał. Naród należy definiować w kontekście konkretnego postanowienia ustawy, gdyż w tekście aktu znajdują się trzy różne rozumienia narodu:

1. naród, jako wszyscy mieszkańcy państwa (wszyscy poddani), bez względu na przynależność stanową
2. naród, jako naród polityczny – a więc konkretny stan, szlachta
3. naród, jako zamożna część wszystkich mieszkańców państwa, która sprawuje władzę polityczną

Przeciwnicy konstytucji

W odczuciu wielu, Sejm, przyjmując Konstytucję 3 maja, sprzeniewierzył się swojemu podstawowemu obowiązkowi, jakim była *obrona wolności przed królewskimi usiłowaniami jej ograniczenia*. Krytykowano podjęcie decyzji ustrojowych bez konsultacji z sejmikami, które są tłumaczami woli narodu i zdania przychodzącego pod decyzją sejmową. Akcentowano, że sejmiki listopadowe nie zaakceptowały sukcesji tronu w Polsce, zarzucając, że Sejm przywłaszczył sobie władzę despotyczną.

Od kiedy data ta jest świętem?

Dzień 3 maja 1791 roku został uznany *Świętem Konstytucji 3 Maja*. Obchody tego święta były zakazane podczas rozbiorów, a ponownie jego obchodzenie zostało wznowione w II Rzeczypospolitej w kwietniu 1919 roku. Święto Konstytucji 3 Maja zostało zdelegalizowane przez hitlerowców i sowietów podczas okupacji Polski w czasie II wojny światowej, a po antykomunistycznych demonstracjach w 1946 r. nie było obchodzone w Polsce, zastąpione obchodami Święta 1 Maja. W styczniu 1951 r. święto 3 maja zostało oficjalnie zdelegalizowane przez władze komunistyczne. W roku 1981 ponownie władze świętowały uchwalenie majowej konstytucji. Do roku 1989 w tym dniu często dochodziło w Polsce do protestów i demonstracji antyrządowych i antykomunistycznych. Po zmianie ustroju, od kwietnia 1990 r. Święto Konstytucji 3 Maja należy do uroczyście obchodzonych *polskich świąt*.

Koniec

